

SAMENVATTING Belgie*

* Download full report at: http://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2016/04/A4A_V2_EU_BELGIUM_DUTCH_2016MAR28_FINAL.pdf

Introduction

België, of voluit het Koninkrijk België, is een federale staat gesitueerd in West-Europa. België staat conform de index van de menselijke ontwikkeling in 2014 op de 21ste plaats op de wereldwijde ranglijst¹. In 2012 leefden 17,2% van de Belgische kinderen in armoede² en ontving de Federale Politie 3.469 klachten over psychisch, fysiek, seksueel of een andere vorm van misbruik van kinderen binnen hun familie³.

België is een land van bestemming en transit voor volwassenen en kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel en seksuele uitbuiting. Het merendeel van de slachtoffers in België komt uit Bulgarije, Roemenië, Albanië, Nigeria, China, Turkije, Brazilië en Indië⁴. Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's), soms het slachtoffers van mensenhandel, komen vooral uit Afghanistan, Syrië, Noord-Afrika en Centraal-Afrika. Jonge Belgische meisjes werden geworven door pooiers die hen tot prostitutie dwingen in eigen land. Deze vorm van mensenhandel treft ook buitenlandse kinderen, vooral die met een Roma-afkomst⁵.

De Belgische wetgeving respecteert de Europese en Internationale richtlijnen in de strijd tegen mensenhandel. Slachtoffers van **mensenhandel** zijn weliswaar verplicht om met de autoriteiten samen te werken om een verblijfsvergunning te verkrijgen en bijstand te ontvangen, wat kan inhouden dat de slachtoffers de daders zullen moeten identificeren. In 2013 werden 432 daders vervolgd, waarvan 196 voor mensenhandel met seksuele doeleinden. Uit de gerechtelijke gegevens blijkt dat ten minste 70 daders veroordeeld werden in 2013. 63 daarvan werden veroordeeld tot gevangenisstraffen, 9 daarvan tot een straf van minder dan één jaar, 41 tot een straf van tussen de één en vijf jaar en 13 tot een straf van 5 of meer jaar⁶. Volgens cijfers van het Bureau voor Vreemdelingen werden in 2013 vier gevallen vastgesteld van kinderen die het slachtoffer werden van mensenhandel voor seksuele doeleinden⁷.

Prostitutie van volwassenen en kinderen is in België noch gedefinieerd noch gecriminaliseerd in de strafwet. Prostitutie van jongeren is niettemin verboden dankzij het strafbaar stellen van het aanzetten van jongeren tot prostitutie volgens het burgerlijk en strafwetboek. In 2013 werden, volgens de officiële statistieken van de Federale Politie, 341 feiten vastgesteld door de Belgische politie van aanzet tot ontucht van minderjarigen en 51 feiten van exploitatie van ontucht van minderjarigen⁸.

Volgens officiële cijfers heeft de Federale Politie 392 gevallen van **kinderpornografie** onderzocht (469 in 2011)⁹. Om aan de seksuele uitbuiting van kinderen tegemoet te komen heeft Child Focus verschillende instrumenten ontwikkeld en ter beschikking gesteld, zoals clicksafe.be, een website waar jongeren hulp kunnen zoeken bij misbruik online¹⁰.

De Belgische overheid heeft een resem aan maatregelen om aan sektoerisme tegemoet te komen. Dit dankzij de bijzondere regelgeving die België kent rond extraterritoriale bevoegdheid. Niettemin werd de eerste veroordeling voor kindersektoerisme pas in 2013 uitgesproken¹¹.

Nationaal Actieplan

De Belgische overheid heeft sinds 2005 geen nationaal actieplan meer dat specifieke maatregelen voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting omvat¹². De overheid heeft echter wel een nieuw Nationaal Actieplan voor 2012-2014 aangenomen inzake mensenhandel. De Interdepartementale Coördinatie Eenheid ter Bestrijding van Mensenhandel en Mensensmokkel is verantwoordelijk voor de uitvoering van het nieuwe actieplan 2012-2014¹³.

Op wetgevend niveau voorziet het plan in een herziening van de wet van 10 augustus 2005 met betrekking tot mensenhandel. De herziening werd uitgevoerd met twee opeenvolgende wijzigingen die werden aangenomen in 2013 alsook een evaluatie van de « minderjarigen » sectie van de omzendbrief betreffende de multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot slachtoffers van mensenhandel van 26 september 2008.

Coördinatie en samenwerking

Lokaal en nationaal niveau

Om de coördinatie tussen de verschillende initiatieven in de strijd tegen de drugshandel en de mensenhandel te verzorgen werd – met het Koninklijk besluit van 16 mei 2004 - een **Interdepartementale Coördinatie Eenheid voor de Strijd tegen Mensensmokkel en – Handel** opgericht¹⁴. Deze eenheid, onder het voorzitterschap van het Ministerie van Justitie, verenigt alle federale actoren (zowel operationele actoren als politici) die actief zijn in de strijd tegen de voorgenoemde verschijnselen. Naast deze coördinatiefunctie, moet de eenheid ook de resultaten van de strijd tegen de drugshandel en de mensenhandel kritisch analyseren en, in voorkomend geval, meewerken aan de formulering van voorstellen en aanbevelingen met betrekking tot het beleid in de twee domeinen¹⁵. Niettemin is er op heden nog geen actie ondernomen om kinderpornografie of kinderprostitutie tegen te gaan.

Met betrekking tot de juridische samenwerking adviseert de werkgroep mensenhandel van het Senaat om op lokaal niveau meer nadruk te leggen op lokale veiligheidsplannen tegen mensenhandel. De lokale politie speelt een essentiële rol in de opsporing van gevallen van mensenhandel¹⁶.

Regionaal en internationaal niveau

Met het Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015 heeft de Belgische politie zich geëngageerd aan het verzorgen van trainingen voor samenwerkende diensten met het oog op een betere coördinatie van de diensten met betrekking tot internationale politiesamenwerking¹⁷. In België moet de federale procureur zorgen voor het faciliteren van internationale justitiële en politieke samenwerking. De Belgische politie heeft ook een effectief netwerk van verbindingsofficieren in het buitenland. Er is tevens een nauwe samenwerking tussen de samenwerkingseenheden van politie-en douane in de grensoverschrijdende regio's¹⁸.

Het Schengen Informatie Systeem (SIS) laat politiediensten van de landen toe mensen op te sporen en mogelijke verdachten te rapporteren¹⁹. Er bestaan bilaterale politie-overeenkomsten met de buurlanden, andere EU-landen en ontwikkelingslanden. Deze afspraken worden uitgewerkt in actieplannen geïmplementeerd door Federale Gerechtelijke Politiedirecties. België heeft weinig gemeenschappelijke onderzoeksteams die gespecialiseerd zijn in mensenhandel, maar hun internationale politiesamenwerking met de grensoverschrijdende regio's tussen België, Nederland

en Duitsland is een sterk voorbeeld van goede internationale politiesamenwerking over de grenzen heen²⁰.

Preventie

ECPAT België heeft verschillende campagnes en preventieprojecten gecoördineerd met betrekking tot de commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. De campagne "Stop Kinderprostitutie" werd in 2004 gelanceerd om de aandacht te vestigen op sekstoerisme met kinderen en om de melding van verdachte situaties te stimuleren, via de eenheid "mensenhandel" van de Federale Politie. Deze campagne, hernoemd "Ik zeg STOP!" in 2014 is het resultaat van de inspanningen van een werkgroep, de STOP-groep, die partners uit de publieke sector bij elkaar brengt (Ministerie van buitenlandse zaken, defensie, justitie, politie), de particuliere sector (de toeristische sector Federatie, FEBETRA) en NGO's (Plan België, Child Focus, ECPAT België en de Stichting Samilia).

ECPAT en The Body Shop voerden samen een grootse internationale campagne voor het beëindigen van de handel in kinderen voor seksuele doeleinden²¹. ECPAT België is partner in het Europese project "Make-IT-Safe" dat werd uitgevoerd van januari 2013 tot december 2014²². In 2011 ondertekenden Child Focus en de zes belangrijkste internetproviders een e-safety charter²³. De organisatie werkt tevens aan preventie via e-veiligheid bij kinderen, leerkrachten en ouders.

De senaat heeft de werkgroep mensenhandel opgericht (Maart 2012), deze groep pleit voor een versnelde opleiding om bewustwording te verhogen in de jeugdgezondheidszorg onder personen werkzaam op het gebied van sociale inspectie, detentiecentra, gezondheidszorg, politie en magistraten²⁴. In 2011 creëerde de Interdepartementale Coördinatie eenheid voor de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel een poster en een informatiebrochure om ziekenhuispersoneel te helpen bij het identificeren van slachtoffers van mensenhandel²⁵. In 2012 heeft de leiding van de opleiding van de Federale Politie en de centrale dienst het thema "mensenhandel" toegevoegd aan het leerplan van de opleiding tot aspirant-inspecteurs en hoofdinspecteurs²⁶.

Wat betreft het verzamelen van gegevens over mensenhandel maakte het koninklijk besluit van 16 mei 2004 ter bestrijding van mensenhandel de oprichting van een Informatie- en Analysecentrum mensensmokkel en mensenhandel (IAMM) mogelijk. Een beheerscomité werd opgericht om ervoor te zorgen dat het IAMM naar behoren functioneert²⁷.

Bescherming

Internationale instrumenten

België ratificeerde de principiële internationale verdragen gerelateerd aan kinderrechten, inzonderheid Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC), Optioneel Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie van kinderen en kinderpornografie (OP-CRC-SC), Optioneel Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind op een Communicatie Procedure, IAO-Verdrag inzake de ergste vormen van kinderarbeid, VN-Verdrag tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad en het VN-protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en handel in kinderen(protocol inzake mensenhandel).

Op regionaal niveau heeft België de belangrijkste regionale instrumenten geratificeerd gerelateerd aan de bestrijding van de commerciële seksuele exploitatie van kinderen. In het bijzonder het Verdrag van de Raad van Europa inzake cybercriminaliteit, Verdrag van de Raad van Europa over actie op de bestrijding van mensenhandel en het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik(Verdrag van Lanzarote)

Nationale wetgeving

Prostitutie van kinderen wordt in het Strafwetboek impliciet strafbaar gesteld: de artikelen 379 en 380 verbieden het aanzetten van minderjarigen tot ontucht of prostitutie. Het begrip “ prostitutie ” is echter niet gedefinieerd, in weerwil van wat door artikel 2, onder b), van het Optioneel Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie van kinderen en kinderpornografie wordt gevraagd. Artikel 379 van het Strafwetboek definieert het aanzetten van minderjarigen tot ontucht of prostitutie als volgt: “ Hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde de driften van een ander te voldoen, de seksuele onzedelijkheid, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt, wordt gestraft met opsluiting (...) en met geldboete (...). ” De straf varieert naargelang de leeftijd van het slachtoffer (jonger dan 15 jaar, jonger dan 16 jaar en jonger dan 18 jaar); hoe jonger het slachtoffer, des te zwaarder de straf.

Artikel 380, § 4 van het Strafwetboek omschrijft de seksuele uitbuiting van minderjarigen. Het stelt dat daders ook kunnen worden gestraft indien de minderjarige met het feit heeft toegestemd. Mensenhandel is duidelijk gedefinieerd in artikel 433quinquies van het Strafwetboek. Waar het toepassingsgebied voorheen beperkt was tot “ prostitutie of kinderpornografie ”, werden de soorten uitbuiting met de wet van 29 april 2013 ruimer gedefinieerd als “ prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting ”²⁸. De artikelen 433sexies tot 433octies bevatten de verzwarende omstandigheden, waaronder de leeftijd van het slachtoffer.

Artikel 383bis van het Belgische Strafwetboek veroordeelt van vijf tot tien jaar gevangenisstraf bepaalt dat hij die zinnebeelden, voorwerpen, films, foto's, dia's of andere beeldragers die houdingen of seksuele handelingen met pornografisch karakter voorstellen waarbij minderjarigen betrokken zijn of worden voorgesteld, tentoontstelt, verkoopt, verhuurt, verspreidt, uitzendt of overhandigt, ze met het oog op de handel of de verspreiding vervaardigt of in voorraad heeft, invoert of doet invoeren, aan een vervoer- of een distributieagent overhandigt, gestraft wordt met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van 500 euro tot 10 000 euro. Bovendien stelt de Belgische wetgeving het produceren (“ maken ”) en invoeren van kinderpornografie enkel strafbaar indien dit gebeurt met het oog op de handel of de verspreiding ervan. Het Verdrag van Lanzarote²⁹ legt aan de verdragsstaten op het benaderen van minderjarigen via het internet voor seksuele doeleinden (“ grooming ”) strafbaar te stellen indien deze virtuele uitwisselingen gevolgd worden door een concrete actie om het kind te ontmoeten. Om tegemoet te komen aan deze behoefte, heeft België twee **nieuwe wetten goedgekeurd op 10 April 2014: een wet tot wijziging van het Strafwetboek** teneinde kinderen te beschermen tegen cyber criminelen en een wet op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen *grooming*³⁰.

Artikel 10ter van het Wetboek van Strafvordering³¹, dat het beginsel van extraterritorialiteit beschrijft, laat de Belgische staat toe Belgische onderdanen of buitenlanders in Belgisch grondgebied te vervolgen voor seksuele misdrijven die zij begaan hebben tegen minderjarigen in het buitenland.

Procedures die van toepassing zijn op minderjarige slachtoffers

Het Belgische Wetboek van Strafvordering bevat speciale beschermende maatregelen voor minderjarigen die slachtoffer of getuige zijn van bepaalde misdrijven (vgl. Eerste Boek, Hoofdstuk VII van het Wetboek van Strafvordering), inclusief alle misdrijven die gerelateerd zijn aan commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Inzonderheid kan er verwezen worden naar artikel 91bis. Dit artikel stelt dat iedere minderjarige het recht heeft te worden vergezeld door een volwassene van zijn keuze tijdens hoorzittingen met rechterlijke instanties.

Specifieke maatregelen voor NBMV's

Slachtoffers die samenwerken met gerechtelijke instanties kunnen profiteren van een specifieke verblijfsvergunning. Op 1 juni 2007 werd de procedure als bijlage bij de vreemdelingenwet van 15 december 1980 gevoegd. De procedure is in detail beschreven in de ministeriële circulaire van 26 september 2008³².

Slachtoffers die zijn geïdentificeerd door competente partijen (zoals de politie, sociale inspectiediensten, etc.) moeten worden doorgestuurd naar gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers (cf. infra) en informatie krijgen over de beschermde status waar ze recht op hebben. Er bestaan nog in België nog ernstige tekortkomingen in het proces van identificatie van minderjarigen. GRETA heeft al het belang benadrukt van informatie bijeenkomsten en training in het herkennen van mensenhandel voor de partijen die mogelijk in contact komen met NBMV's³³.

In het geval van mensenhandel kan het slachtoffer schadevergoeding vragen door middel van een burgerlijke procedure tijdens de strafprocedure. Gespecialiseerde centra zorgen ervoor dat de rechten en belangen van het slachtoffer als NBMV beschermd worden³⁴.

Verantwoordelijke instanties voor de bescherming van jonge slachtoffers

De complexe aard van de Belgische instanties is een obstakel voor slachtoffers. De verschillende partijen werken niet altijd efficiënt samen, wat de belangen van het kind in de weg kan staan. Er is een alarmnummer in het leven geroepen door de overheid en de stichting voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen, Child Focus. De website www.stopchildporno.be is 24/7 beschikbaar voor gebruikers die geconfronteerd worden met kinderpornografische beelden en met eventuele vragen over dit onderwerp³⁵. Gevallen van seksuele uitbuiting in het buitenland kunnen ook gemeld worden op de website "Ik zeg STOP!" (www.ikzegstop.be). Die werd opgericht in november 2014 door ECPAT België, samen met de partners van de groep STOP, en vervangt de oude website www.stopkinderprostitutie.be.

Tenslotte heeft de Directie Bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DGJ) de jurisdictie over verschillende misdrijven tegen personen waaronder mensenhandel en -smokkel.

Sociale diensten en verenigingen voor hulp aan slachtoffers van CSEC

Er zijn drie opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel (Sürya, Payoke, Pag-Asa). Er is een verscheidenheid aan gespecialiseerde medische en psychologische diensten beschikbaar voor de slachtoffers in deze gespecialiseerde opvangcentra. De slachtoffers moeten echter wel de status van slachtoffer van mensenhandel verkrijgen om aanspraak te maken op deze hulp³⁶.

In 2013 heeft de overheid 839 nieuwe verblijfsvergunningen afgeleverd of hernieuwd aan slachtoffers van mensenhandel waarvan er zeker enkele van onbepaalde duur zijn. De overheid blijft de drie centra (Sürya, Payoke, Pag-Asa) financieren die aan slachtoffers van mensenhandel verblijf en aangepaste hulp bieden³⁷. Kinderslachtoffers van mensenhandel mogen niet verblijven in centra voor volwassenen en worden teruggestuurd naar gespecialiseerde centra voor minderjarigen die niet enkel slachtoffers van mensenhandel opvangen³⁸.

Training Rechtshandhavingspersoneel

Het 2012-2015 nationale veiligheidsplan van de politie voert nieuwe maatregelen in voor de opvang van jonge en kwetsbare slachtoffers en voor de doorverwijzing naar gespecialiseerde diensten met speciale aandacht voor slachtoffers van seksueel misbruik³⁹. De overheid heeft een speciale opleiding verzorgd over de bestrijding van mensenhandel aan de Belgische troepen voordat ze in het buitenland werden ingezet voor internationale vredesmissies⁴⁰.

Kind- en Jongerenparticipatie

In België bestaan diverse instituties die ervoor zorgen dat de zorgen van kinderen en jongeren gehoord worden in politieke kringen.

De Franstalige Jeugdraad vertegenwoordigt de Belgische Franstalige jongeren in Wallonië en Brussel. Ze zijn de spreekbuis van de jongeren op nationaal en internationaal niveau en verdedigen de belangen van de jeugd door rechtstreeks te onderhandelen met politici. Het jaarlijkse "Jongerenparlement" biedt 80 jongeren, tussen de 17 en 26 jaar, de mogelijkheid om "in de schoenen te staan" van een lid van het parlement van de Franse gemeenschap in Brussel.

De Vlaamse Jeugdraad is het officiële overlegorgaan voor kinderen, jongeren en jongerenorganisaties in de Vlaamse gemeenschap. In het Brussels Gewest geeft de Brusselse Jeugdraad adviezen over jeugdzaken aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie⁴¹.

En tot slot, UNICEF België heeft het jongerenproject "What Do You Think?" opgestart dat een stem geeft aan de meest kwetsbare kinderen en jongeren.

Prioritaire Acties

Nationaal Actieplan

- Aannemen van speciale nationale actieplannen die specifiek gericht zijn op commerciële seksuele uitbuiting van kinderen of op geweld tegen kinderen;

Coördinatie en samenwerking

- Sneller en efficiënter maken van de internationale samenwerking tussen de administratieve immigratie diensten en de politie tijdens het opsporen en doorverwijzen van slachtoffers;
- Sluiten van internationale overeenkomsten voor de implementatie van een waarschuwingssysteem waarbij verbindingsofficieren, de politie en/of immigratiediensten samenwerken;
- Harmoniseren van procedures en vergemakkelijken van de samenwerking tussen verschillende belanghebbenden zodat minderjarigen die slachtoffer zijn van mensenhandel niet voor elke dienst hun verhaal hoeven te herhalen;

Preventie

- Institutionele steun bieden aan publieke bewustmakingscampagnes over mensenhandel voor economische en seksuele doeleinden, enz. zodat iedereen wordt aangespoord om extra aandacht te besteden aan mogelijke situaties van mensenhandel wat vaker voorkomt dan men denkt, en voor het waarschuwen van de potentiële klanten op de risico's;
- Verhogen van de coördinatie tussen de verschillende afdelingen die zich bezighouden met mensenhandel en het creëren van een centrale database van slachtoffers die hun anonimiteit respecteert;

Bescherming

- Opnemen van een definitie voor prostitutie van kinderen in het Belgisch wetboek van strafrecht welke in overeenstemming is met het optionele VN-protocol;
- Verbetering van de opsporing van slachtoffers van mensenhandel in België door het aantal eerstelijns hulpverleners die betrokken zijn bij het slachtoffer identificatieproces te blijven verhogen;
- Evaluatie van de toepassing van de wet rond audiovisuele opnames en het eventuele verplichten van opnames voor die misdrijven waar de wet de opname nog niet verplicht;
- Verzekeren dat de rechten en belangen van het slachtoffer beschermd worden mede door de benoeming van een advocaat zodra zij de status slachtoffer van mensenhandel krijgen en een verklaring hebben afgelegd of een klacht hebben ingediend;
- Flexibeler maken van de procedure voor het verkrijgen van de status slachtoffer van mensenhandel zodat minderjarigen beschermd kunnen worden op basis van een minimale samenwerking met de autoriteiten en waarbij jonge getuigen hun anonimiteit kunnen bewaren;

Instanties met jurisdictie over de kindbescherming

- Harmoniseren van de procedures met betrekking tot instanties voor minderjarigen, alsmede de verschillende communautaire voorschriften met betrekking tot minderjarigen;
- Detecteren van verdachte verdwijningen en voorkomen dat slachtoffers opnieuw terecht komen in de netwerken van mensenhandel door de implementatie van een follow-up procedure voor NBMV's;

Maatschappelijke dienstverlening

- Bouwen van nieuwe centra voor minderjarigen die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting;

Training in de handhaving van de wet

- Regelmatig trainen van eerstelijns hulpverleners over de toepassing van de slachtofferstatus en de detectie en identificatie van slachtoffers;
- Systematiseren van de bewustwording en trainingen van professionals die waarschijnlijk in contact komen met slachtoffers van mensenhandel (zoals politieagenten, sociale inspectie, rechters, maatschappelijk werkers, werkers in de gezondheidszorg, opvangcentrum medewerkers etc.), met speciale aandacht voor professionals die het eerste aanspreekpunt zijn voor minderjarigen (voogden, voogdij diensten, jeugdbijstand, jeugdrechtbank rechters, kindbescherming etc.);
- Doeltreffend opsporen van slachtoffers bevorderen door bij lokale overheden aan te dringen om van mensenhandel een prioriteit te maken in hun beleid en het probleem wederom op te nemen in zonale veiligheidsplannen van de politie;

Kind- en jongerenparticipatie

- Groepen en organisaties in België aanmoedigen om te focussen op participatie van jongeren, in het bijzonder rond preventie van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen.

EINDNOTEN

- 1 UNDP (2014), "International Human Development Indicators – Belgium", geraadpleegd op 21 november 2014, <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/BEL>.
- 2 UNICEF Office of Research Innocenti(2014), "Children of the Recession: The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries, Innocenti Report Card 12", 8, geraadpleegd op 27 november 2014, <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc12-eng-web.pdf>.
- 3 United States Department of State(27 februari 2014), "Country Reports on Human Rights Practices for 2013", geraadpleegd op 27 oktober 2014, <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2013/eur/220258.htm>.
- 4 United States Department of State, "Annual Trafficking in Persons Report 2014", geraadpleegd op 5 juli 2014, <http://www.state.gov/documents/organization/226845.pdf>.
- 5 United States Department of State, "Annual Trafficking in Persons Report 2014", geraadpleegd op 5 juli 2014, <http://www.state.gov/documents/organization/226845.pdf>.
- 6 United States Department of State, "Annual Trafficking in Persons Report 2013", geraadpleegd op 5 juli 2014, <http://www.state.gov/documents/organization/226845.pdf>.
- 7 Federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten vande vreemdelingen en de strijd tegen de mensenhandel, Jaarverslag van de onafhankelijke rapporteursmensenhandel, België: Bruggen slaan, 2014, geraadpleegd op 30 november 2014 op : http://www.diversiteit.be/sites/default/files/documents/publication/jaarverslag_mensenhandel_2013.pdf
- 8 Federale Politie, Criminaliteitsstatistieken van de politie, Datamanagement 2000-2013 Trimester 4, nationaal niveau, SPC 2013 (afgesloten op: 22/04/2014), geraadpleegd op 11 september 2014 op: http://www.polfedfedpol.be/crim/crim_statistieken/2013_trim4/pdf/nationaal_rapport_2013_trim4_nat_belgique_fr.pdf; Zie ook ECPAT België, Prostitutie van minderjarigen in België: weinig kennis, veel onzekerheid!, november 2014, geraadpleegd op 30 november 2014 op : <http://ecpat.be/files/2014/09/Les-mineurs-en-situation-deprostitution-en-Belgique1.pdf>
- 9 United States Department of State(27 februari 2014), "Country Reports on Human Rights Practices for 2013", geraadpleegd op 27 oktober 2014, <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2013/eur/220258.htm>.
- 10 Child Focus, Jaarverslag 2013, geraadpleegd op 11 september 2014 op: http://www.childfocus.be/sites/default/files/jaarverslag_2013_nl_lr.pdf
- 11 Le Figaro (lefigaro.fr), Tourisme sexuel : un Belge condamné, 19 februari 2013, geraadpleegd op 13 september 2014 op: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2013/02/19/97001-20130219FILWWW00531-tourisme-sexuelun-belge-condamne.php>
- 12 Federale Overheidsdienst Justitie, geraadpleegd op 11 januari 2014, http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/kinderrechten/op_nationaal_niveau/.
- 13 Koninkrijk België, De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Actieplan 2012-2014, geraadpleegd op 11 juni 2014 op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf
- 14 Koninkrijk België, "De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Actieplan 2012-2014", geraadpleegd op 11 juli 2014, http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf.

- 15 Koninkrijk België, De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Actieplan 2012-2014, geraadpleegd op 11 juli 2014 op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf
- 16 Belgische Federale Politie, Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015, geraadpleegd op 11 juli 2014 op: <http://www.politie.be/fed/nl/downloads/file/Brochures/NVP2012-2015.pdf>
- 17 Belgische Federale Politie, Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015, geraadpleegd op 11 november 2014 op: <http://www.politie.be/fed/nl/downloads/file/Brochures/NVP2012-2015.pdf>
- 18 Belgische Federale Politie, "Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015", geraadpleegd op 11 november 2014, <http://www.politie.be/fed/nl/downloads/file/Brochures/NVP2012-2015.pdf>.
- 19 Belgische Federale Politie, Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015, geraadpleegd op 11 november 2014 op: <http://www.politie.be/fed/nl/downloads/file/Brochures/NVP2012-2015.pdf>
- 20 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Mensenhandel en mensensmokkel: Het geld dat telt, 15de Jaarverslag, 2011, geraadpleegd op 15 november 2014 op: <http://www.diversiteit.be/jaarverslag-mensenhandel-en-mensensmokkel-2011>
- 21 ECPAT België, rapport aan GRETA over de implementatie van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel in België, 2012.
- 22 ECPAT België, Werken met niet-begeleide buitenlandse minderjarigen op online veiligheid: ervaringen van het Make-IT-Safe, december 2014, geraadpleegd op 15 december 2014 op : <http://ecpat.be/files/2014/09/Travailler-avec-des-MENA-sur-la-s%C3%A9curit%C3%A9-en-ligne.pdf>
- 23 Mobistar, persbericht, 23 juni 2011, geraadpleegd op 14 september 2014 op: <http://www.childfocus.be/uploads/Newsmanager/2011/PersberichtondertekeningecharterFR2.pdf>
- 24 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Mensenhandel en mensensmokkel: Het geld dat telt, 15de Jaarverslag, 2011, geraadpleegd op 15 november 2014 op: <http://www.diversiteit.be/jaarverslag-mensenhandel-en-mensensmokkel-2011>
- 25 Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel(2012), "Mensenhandel... wat te doen? Advies voor ziekenhuispersoneel", geraadpleegd op 15 juni 2014, http://justice.belgium.be/fr/binaries/BROCHURE_MENSENHANDEL_NL_tcm421-198794.pdf.
- 26 Federale Overheidsdienst Justitie, Mensenhandel - Regeringsrapport 2011-2012, 2012, geraadpleegd op 15 december 2014 op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/RAPPORT_TEH_2011-2012_NL.pdf.
- 27 Koninkrijk België, De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Actieplan 2012-2014, geraadpleegd op 11 juli 2014 op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf
- 28 Wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433quinquies van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, B.S. 23 juli 2013, in werking getreden op 2 augustus 2013.
- 29 Het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (CETS nr. 201) in werking getreden op 1 juli 2013. Zie <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?CL=ENG&CM=&NT=201&DF=&VL=>
- 30 Wet van 10 april 2014 tot wijziging van het Strafwetboek teneinde kinderen te beschermen tegen cyberlokkers, B.S. 30 april 2014, geraadpleegd op 15 juli 2014 op: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2014041025&table_name=wet en Wet van 10 april 2014 betreffende de bescherming van minderjarigen tegen benadering met als

oogmerk het plegen van strafbare feiten van seksuele aard, B.S. 30 april 2014, geraadpleegd op 15 juli 2014 op: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2014041024&table_name=wet

- 31 Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, Voorafgaande Titel, artikel 10ter, geraadpleegd op 16 september 2014 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1878041_701&table_name=wet
- 32 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Mensenhandel en mensensmokkel: Het geld dat telt, Jaarverslag 2011, oktober 2012, geraadpleegd op 15 november 2014 op: <http://www.diversiteit.be/jaarverslag-mensenhandel-en-mensensmokkel-2011>
- 33 Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Belgium, GRETA(2013)14, 25 september 2013, p.39, geraadpleegd op 19 november 2014 op: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2013_14_FGR_BEL_with_comments_en.pdf
- 34 Omzendbrief inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, 26 september 2008, B.S. 31 oktober 2008, geraadpleegd op 15 november 2014 op <http://www.diversiteit.be/omzendbrief-26-september-2008-mensenhandel>
- 35 Koninkrijk België, De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Actieplan 2012-2014, p. 5, geraadpleegd op 11 juli 2014 op: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf
- 36 CODE, Handel in kinderen in België: welke bescherming ?, Analyse CODE, augustus 2012, geraadpleegd op 30 november 2012 op: http://www.lacode.be/IMG/pdf/analyse_CODE_la_traite_des_enfants_en_Belgique.pdf
- 37 United States Department of State, Annual Trafficking in Persons Report 2013, geraadpleegd op 5 juli 2014 op: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210549.htm>
- 38 United States Department of State, Annual Trafficking in Persons Report 2013, geraadpleegd op 5 juli 2014 op: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210549.htm>.
- 39 Belgische Federale Politie, Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015, geraadpleegd op 11 juli 2014 op: <http://www.politie.be/fed/nl/downloads/file/Brochures/NVP2012-2015.pdf>
- 40 United States Department of State, Annual Trafficking in Persons Report 2013, geraadpleegd op 5 juli 2014 op: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210549.htm>
- 41 <http://www.bruxelles.irisnet.be/vivre-a-bruxelles/famille-et-vie-privee/quand-les-jeunes-participant/participation-a-la-vie-politique>